

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

23 février 2004

RÉVISION DE LA CONSTITUTION

**Révision de l'article 23 de la constitution en
vue de consacrer le droit à l'eau**

(déposée par Mme Karine Lalieux,
MM. Dirk Van der Maelen et Alain Mathot
et Mme Valérie Deom)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

23 februari 2004

HERZIENING VAN DE GRONDWET

**Herziening van artikel 23 van de Grondwet,
ter bekraftiging van het recht
op watervoorziening**

(ingedien door mevrouw Karine Lalieux, de
heren Dirk Van der Maelen en Alain Mathot
en mevrouw Valérie Deom)

<i>cdH</i>	:	Centre démocrate Humaniste
<i>CD&V</i>	:	Christen-Democratisch en Vlaams
<i>ECOLO</i>	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
<i>FN</i>	:	Front National
<i>MR</i>	:	Mouvement Réformateur
<i>N-VA</i>	:	Nieuw - Vlaamse Alliantie
<i>PS</i>	:	Parti socialiste
<i>sp.a - spirit</i>	:	Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
<i>VLAAMS BLOK</i>	:	Vlaams Blok
<i>VLD</i>	:	Vlaamse Liberalen en Democraten

<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>
<i>DOC 51 0000/000</i> :	<i>Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
<i>QRVA</i> :	<i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
<i>CRIV</i> :	<i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)</i>
<i>CRABV</i> :	<i>Beknopt Verslag (blauwe kaft)</i>
<i>CRIV</i> :	<i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)</i>
	<i>(PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)</i>
<i>PLEN</i> :	<i>Plenum</i>
<i>COM</i> :	<i>Commissievergadering</i>

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants
Commandes :
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be
e-mail : publications@laChambre.be

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers
Bestellingen :
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : publicaties@deKamer.be

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

L'article 23 de la Constitution consacre le droit de chacun de mener une vie conforme à la dignité humaine. Il s'agit notamment du droit au travail et au libre choix d'une activité professionnelle, du droit à des conditions de travail et à une rémunération équitable, du droit de négociations collectives, du droit à la sécurité sociale, à la protection de la santé et à l'aide sociale, médicale et juridique, du droit à un logement décent, à la protection d'un environnement sain et du droit à l'épanouissement culturel et social.

Ces droits fondamentaux consacrés par la Constitution participent à une large définition de la dignité humaine et représentent une série de conditions permettant à chacun de pouvoir s'inscrire dans un projet de vie. Autrement dit, reconnaître cette égalité d'accès à ces droits essentiels, c'est lutter contre le risque de fragmentation, contre le risque d'exclusion qui empêchent certains de mener une existence conforme à la dignité.

Aux côtés du travail, de la sécurité sociale, d'un logement décent, de la protection de la santé, etc., d'autres besoins doivent être considérés comme nécessaires, comme essentiels à l'épanouissement de nos libertés.

En novembre 2002, le Comité des Nations Unies sur les droits économiques, sociaux et culturels a affirmé que l'accès à une fourniture adéquate d'eau pour l'usage personnel et domestique constituait un droit humain fondamental de toute personne ;

Dans son «commentaire général» n°15 sur la mise en oeuvre de la Convention internationale sur les droits économiques, sociaux et culturels de 1966, le Comité précise que «le droit humain à l'eau est indispensable pour vivre sa propre existence dans des conditions de dignité humaine ; il constitue une pré-condition pour la réalisation des autres droits humains» ;

Le droit à l'eau est, par ailleurs, mentionné dans des actes et décisions de nature internationale comme la Convention relative aux droits de l'enfant.

L'eau étant un bien commun appartenant à l'humanité et à toutes les espèces vivantes, une gestion durable de cette richesse naturelle par une utilisation rationnelle et une lutte contre toute forme de pollution est

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Artikel 23 van de Grondwet bekraftigt ieders recht een menswaardig leven te leiden. Het betreft inzonderheid het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid; het recht op billijke arbeidsvooraarden en op een billijke beloning; het recht op collectieve onderhandelingen; het recht op sociale zekerheid, de bescherming van de gezondheid en maatschappelijke, geneeskundige en juridische bijstand; het recht op huisvesting; het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu en het recht op culturele en maatschappelijke ontsplooiing.

Die grondwettelijk bekraftigde fundamentele rechten dragen bij tot een ruim opgevatté definitie van het begrip «menswaardig leven», en vormen een reeks voorwaarden waaronder iedereen een levensdoel kan nastreven. Anders gesteld : die gelijke toegang tot de bedoelde fundamentele rechten erkennen, staat gelijk met de strijd aanbinden met het risico op versnippering en met het gevaar voor uitsluiting, die sommige mensen verhinderen een menswaardig leven te leiden.

Behalve werk, sociale zekerheid, behoorlijke huisvesting, de bescherming van de gezondheid enzovoort, moeten nog andere behoeften worden beschouwd als noodzakelijk en essentieel voor de ontsplooiing van onze vrijheden.

In november 2002 heeft het VN-comité voor economische, sociale en culturele rechten bevestigd dat de toegang tot voldoende toevoer van water voor persoonlijk en huishoudelijk gebruik een van de fundamentele mensenrechten is.

In zijn «algemeen commentaar» nr. 15 over de toepassing van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten van 1966, stelt het Comité dat het recht op water noodzakelijk is om het eigen bestaan in menswaardige omstandigheden te leiden; het is een *conditio sine qua non* om de andere mensenrechten concreet vorm te geven.

Het recht op water is trouwens opgenomen in internationale akten en beslissingen, zoals het Verdrag inzake de rechten van het kind.

Aangezien water een gemeenschappelijk goed is dat aan de mensheid en aan alle levende wezens toebehoort, is het van wezenlijk belang dat die natuurlijke rijkdom op duurzame wijze wordt beheerd door er ra-

essentielle pour garantir, à long terme, l'accès à l'eau, source de vie et de dignité.

Par ailleurs, l'eau est un élément indispensable à l'hygiène et à la santé. Le maintien d'une gestion publique de ce secteur est indispensable pour garantir l'égalité d'accès et la sécurité d'approvisionnement.

Il est en effet de la responsabilité de la collectivité de garantir à tout être humain l'accès à l'eau en quantité et en qualité suffisantes pour mener une vie digne.

La reconnaissance formelle du droit à l'eau en l'inscrivant dans la Constitution est un pas important en vue de concrétiser ce droit.

Karine LALIEUX (PS)
Dirk VAN DER MAELEN (sp.a-spirit)
Alain MATHOT (PS)
Valérie DEOM (PS)

tioneel mee om te springen en alle vormen van vervuiling te bestrijden, om aldus op lange termijn de toegang te waarborgen tot water, dat bron van leven is en bijdraagt tot een menswaardig bestaan.

Voorts is water onmisbaar voor hygiëne en gezondheid. Om een gelijke toegang voor iedereen en een veilige bevoorrading te waarborgen, is het onontbeerlijk dat het beheer in handen van de overheid blijft.

De gemeenschap draagt immers de verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat iedereen gegarandeerd toegang heeft tot een toereikende hoeveelheid water om een menswaardig leven te kunnen leiden.

De formele erkenning van het recht op watervoorziening door het in de Grondwet op te nemen, is een grote stap naar de concretisering van dat recht.

RÉVISION DE LA CONSTITUTION**Article unique**

A l'article 23, alinéa 3, de la Constitution, sont apportées les modifications suivantes :

- 1) Le point 5° devient le point 6° ;
- 2) Il est inséré un point 5° nouveau, libellé comme suit :

«5° le droit à une fourniture adéquate en eau de qualité et en quantité suffisante.».

19 janvier 2004

Karine LALIEUX (PS)
Dirk VAN DER MAELEN (sp.a-spirit)
Alain MATHOT (PS)
Valérie DEOM (PS)

HERZIENING VAN DE GRONDWET**Enig artikel**

In artikel 23, derde lid, van de Grondwet worden de volgende wijzigingen aangebracht :

- 1) het 5° wordt het 6°;
- 2) er wordt een nieuw 5° ingevoegd, luidende :

«5°-het recht op een kwalitatief en kwantitatief gezien behoorlijke watervoorziening;».

19 januari 2004

TEXTE DE BASE**TEXTE DE BASE ADAPTÉ À LA PROPOSITION****Constitution coordonnée****Titre II. Des Belges et de leurs droits****Art. 23**

Chacun a le droit de mener une vie conforme à la dignité humaine.

A cette fin, la loi, le décret ou la règle visée à l'article 134 garantissent, en tenant compte des obligations correspondantes, les droits économiques, sociaux et culturels, et déterminent les conditions de leur exercice.

Ces droits comprennent notamment:

1° le droit au travail et au libre choix d'une activité professionnelle dans le cadre d'une politique générale de l'emploi, visant entre autres à assurer un niveau d'emploi aussi stable et élevé que possible, le droit à des conditions de travail et à une rémunération équitables, ainsi que le droit d'information, de consultation et de négociation collective;

2° le droit à la sécurité sociale, à la protection de la santé et à l'aide sociale, médicale et juridique;

3° le droit à un logement décent;

4° le droit à la protection d'un environnement sain;

5° le droit à l'épanouissement culturel et social.

Constitution coordonnée**Titre II. Des Belges et de leurs droits****Art. 23**

Chacun a le droit de mener une vie conforme à la dignité humaine.

A cette fin, la loi, le décret ou la règle visée à l'article 134 garantissent, en tenant compte des obligations correspondantes, les droits économiques, sociaux et culturels, et déterminent les conditions de leur exercice.

Ces droits comprennent notamment:

1° le droit au travail et au libre choix d'une activité professionnelle dans le cadre d'une politique générale de l'emploi, visant entre autres à assurer un niveau d'emploi aussi stable et élevé que possible, le droit à des conditions de travail et à une rémunération équitables, ainsi que le droit d'information, de consultation et de négociation collective;

2° le droit à la sécurité sociale, à la protection de la santé et à l'aide sociale, médicale et juridique;

3° le droit à un logement décent;

4° le droit à la protection d'un environnement sain;

5° le droit à une fourniture adéquate en eau de qualité et en quantité suffisante¹ ;

6° le droit à l'épanouissement culturel et social.

¹ Art. unique

BASISTEKST**BASISTEKST AANGEPAST AAN HET VOORSTEL****Gecoördineerde Grondwet****Titel II. De Belgen en hun rechten****Art. 23**

Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid:

1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;

2° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;

3° het recht op een behoorlijke huisvesting;

4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu;

5° het recht op culturele en maatschappelijke ontwikkeling.

Gecoördineerde Grondwet**Titel II. De Belgen en hun rechten****Art. 23**

Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid:

1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;

2° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;

3° het recht op een behoorlijke huisvesting;

4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu;

5° het recht op een kwalitatief en kwantitatief gezien behoorlijke watervoorziening¹;

6° het recht op culturele en maatschappelijke ontwikkeling.

¹ Enig artikel